

Klaudia Makasów

Akademia im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim

ORCID: 0009-0008-7955-3578

Ignorancja integracji? Biblioteki samorządowe północnej części województwa lubuskiego wobec inkluzji społecznej uchodźców z Ukrainy – raport z badań

W niniejszym artykule omówiono model wielokulturowej biblioteki jako wyznacznika instytucji o zasięgu międzynarodowym. W dalszych rozważaniach poruszono wątek integracji społecznej jako determinantu dialogu międzykulturowego grupy większościowej z mniejszością. Wskazano na działania sygnalizowane przez środowisko bibliotekarskie w sprawie udzielania pomocy na rzecz uchodźców wojennych z Ukrainy. Przedstawiono wyniki badań sondażowych dotyczących działań integrujących przymusowych migrantów ze społecznością lokalną z perspektywy bibliotek samorządowych północnej części województwa lubuskiego. Omówiono potrzebę przeistaczania księżnic w wielokulturowe biblioteki dostępne dla każdego użytkownika.

Słowa kluczowe: integracja społeczna, uchodźcy wojenni, wielokulturowa biblioteka

Ignores Integration? Local Government Libraries of the Northern Part of the Province Lubuskie towards Social Inclusion of Refugees from Ukraine – Research Report

This article discusses the model of a multicultural library as a determinant of an institution with international reach. In further consideration, the theme of social integration as a determinant of intercultural dialogue of the majority group with the minority group is addressed. The actions signaled by the library community on providing assistance to war refugees from Ukraine were pointed out. The results of survey research on activities integrating forced migrants into the local community from the perspective of local government libraries of the northern part

of Lubuskie province are presented. The need to transform bookstores into multicultural libraries accessible to every user is discussed.

Keywords: social integration, war refugees, multicultural library

Wielokulturowa biblioteka¹

W roku 2014 Maja Branka i Dominika Cieślikowska w ramach udziału w projekcie *Biblioteka miejscem spotkań wielu kultur* realizowanym przez FRSI² opublikowały książkę pt. *Wielokulturowa biblioteka*. Publikacja w założeniu miała (i nadal ma) inspirować biblioteki do stania się instytucjami otwartymi na „Innych”, gotowymi do międzykulturowego dialogu. Książka została napisana przystępnym językiem, zaopatrzona słownikiem terminów, w którym autorki pokrótce przedstawiają definicje: *uchodźcy*, *migranta*, *cudzoziemca*, lecz także jest to książka opisująca postawy etnocentryzmu i etnorelatywizmu.

Wielokulturowa biblioteka przedstawia model instytucji, na który składają się cztery filary „W”: współpraca, włączanie, widoczność, wzmacnianie (Cieślikowska i Branka, 2014, s. 21–23).

Rysunek 1. Cztery filary wielokulturowej biblioteki

Źródło: opracowanie własne na podstawie Cieślikowskiej i Branki (2014, s. 23).

¹ Jak wskazują we wstępie autorki publikacji *Wielokulturowa biblioteka*, model wielokulturowej biblioteki nie jest ich autorskim pomysłem. W sierpniu 2006 roku zatwierdzono manifest IFLA/ UNESCO o wielokulturowej bibliotece przez zarząd IFLA (The International Federation of Library Associations and Institutions – Międzynarodowa Federacja Stowarzyszeń i Instytucji Biblioteczarskich) i przyjęto na 35. sesji Konferencji Generalnej UNESCO w Paryżu w październiku 2009 roku.

² Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego – polska fundacja grantodawcza, wspierająca biblioteki i czytelnictwo, lecz także skupiająca się na edukacji informatycznej społeczności. Realizuje konferencje, projekty i programy, kampanie społeczne wspierające mieszkańców małych miejscowości do poszerzania kompetencji, zwłaszcza cyfrowych: <https://frsi.org.pl/o-nas/> (dostęp: 4.10.2024).

Współpraca, będąc pierwszym filarem, definiowana jest jako „partnerskie traktowanie grup mniejszościowych poprzez uznanie i szacunek wobec kulturowej odmienności” (Cieślukowska i Branka, 2014, s. 21). Przy czym najważniejsze w tym filarze jest podejście, w którym wyrażone zostanie staranie uwypuklające działania wielokulturowe na rzecz grup mniejszościowych, a nie odwrotnie. Uszczegóławiając, cele powinny być ustalane z grupą, a nie dla grupy (Cieślukowska i Branka, 2014, s. 21). Ponadto współpraca powinna obejmować również instytucje, które zrzeszają grupy mniejszościowe, tworząc sieć i budując wspólnotowe zaufanie i współodpowiedzialność. Dzięki temu biblioteka i jej oferta mogą się rozwinąć we wspólnie wyznaczonych kierunkach, a partycypowanie w tym przedsięwzięciu obu grup odgrywać rolę wzajemnej edukacji.

Włączanie jako drugi filar powinno być wpisane w strukturę organizacyjną każdej placówki pretendującej do miana wielokulturowej. Inkluzja powinna uwzględniać i skupiać się na potrzebach wszystkich grup, respektując specyfikę kulturową. Nie ma konieczności realizacji nowych, specjalnych ofert dla wspomnianych grup – wystarczy przearanżować dotychczasowe działania (Cieślukowska i Branka, 2014, s. 22).

Wyrównanie szans grup mniejszościowych i ustabilizowanie ich samodzielności w przestrzeni publicznej ma miejsce w trzecim filarze pn. „wzmocnienie” (*empowerment*). Autorki książki, mówiąc o działaniach wzmacniających, mają na myśli konkretne zabiegi, takie jak wspieranie imigrantów w nauce języka polskiego. Podkreślają dostosowania ofert bibliotek „uszytych na miarę” konkretnej grupy mniejszościowej.

Czwarty filar koncentruje się na „widoczności” konkretnej grupy jednakowo w obrębie działalności samych bibliotek, lecz także edukacji grupy większościowej o istnieniu grupy mniejszościowej, zaznajamianiu z jej kulturą, innością, tradycjami. W tej sferze mieszczą się również aktywności, które mają na celu zapewnienie sprzyjających warunków do kultywowania tradycji, kultury, języka, słowem: tożsamości grup mniejszościowych. Działania te nie powinny jednak być akcydentalne, lecz na stałe wpisane w ofertę, łącznie z wydzieleniem strefy na książki w języku grupy mniejszościowej.

Te cztery filary powinny być uwzględniane i respektowane w każdej bibliotece – zwłaszcza publicznej. W dobie społeczeństw wielokulturowych funkcjonujących w polskiej przestrzeni publicznej ze szczególnym naciskiem na dzieci uchodźców z Ukrainy powinny się konstytuować instytucje otwarte na Innego, a pomóc w tym mógłby wspomniany wcześniej model pracy oparty na kulturze.

Integracja społeczna grup odmiennych kulturowo

Integracja społeczna to proces, który ma na celu włączanie jednostek i grup społecznych do pełnoprawnego uczestnictwa w życiu społecznym. Każde państwo stosuje politykę migracyjną, w którym jednym ze sposobów modeli integracyjnych jest pluralizm. Model ten „promuje społeczeństwo wielokulturowe ze wszystkimi tego konsekwencjami, jak np. trwałe zmiany tożsamości kulturowej społeczeństwa przyjmującego, powstawanie większej liczby mniejszości i budowa nowego społeczeństwa na popiołach nacjonalistycznej przeszłości” (Iglicka, 2003, s. 127).

Czy model ten, gdyby rzeczywiście został wdrożony w Polsce, sprawdziłby się w momencie przybycia uchodźców wojennych z Ukrainy? Odpowiedź brzmi: nie. Założenie takie (niebezzasadne) wynika z faktu migracji na bezprecedensową dotychczas skalę. Społeczeństwo przyjmujące mogło zatem poczuć się zagrożone. Zastosowano zatem procesy asymilacyjne: zaczęto włączać dzieci uchodźcze do polskiego systemu edukacyjnego, tymczasowo rząd oferował pomoc rzeczową i materialną dla uchodźców, wielu nauczycieli podjęło się nauczania języka polskiego jako obcego w celu jak najszybszego przyswojenia języka przez przymusowych migrantów, co przyczyniło się do ich szybszej asymilacji (wynikało to z rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 21 marca 2022 r.). W tym miejscu należy zadać pytanie, jakie działania integrujące zostały podjęte przez polskie społeczeństwo? Pojawiły się reklamy telewizyjne tłumaczone na język ukraiński, w przychodniach oraz komunikacji miejskiej dostosowano komunikaty dla wschodnich sąsiadów.

Jakie aktywności kryją się pod nazwą integracja społeczna? „W praktyce to np. możliwość spędzania świąt zgodnie z obiema tradycjami, korzystania z mediów i literatury w obu językach, dostęp do wiedzy o sytuacji politycznej obu grup kulturowych” (Iglicka, 2003, s. 11).

Jeśli sytuacja uchodźców wojennych nie ulega zmianie, tj. nie mogą powrócić do własnej ojczyzny w najbliższej perspektywie czasowej, warto kontynuować praktyki pomocowe: „pomoc w integracji obejmuje: naukę języka kraju schronienia, poznanie obyczajów i kultury oraz zdobycie kwalifikacji zawodowych potrzebnych do podjęcia pracy” (Koszevska, 2001, s. 8).

Jakie starania podjęły instytucje kultury, w tym biblioteki północnej części województwa lubuskiego, by skonsolidować grupę mniejszościową z większością? Czy w ogóle jako placówki o ograniczonych przestrzeniach i zasobach kadrowo-finansowych odczuły potrzebę integracji w bibliotekach, o których mówi się jako o „miejscach trzecich”? Odpowiedzi na pytania udzielono w przeprowadzonym badaniu.

Działania sygnalizowane przez środowisko bibliotekarskie w sprawie udzielania pomocy uchodźcom wojennym z Ukrainy

Biblioteki publiczne, jak wskazuje przymiotnik *publiczne*, w jednym ze swoich znaczeń określają, iż są 'dostępne lub przeznaczone dla wszystkich' (SJP PWN). Ponadto z Ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach z rozdziału 5, art. 18.1 jasno wynika, że: „Biblioteki publiczne służą zaspokajaniu potrzeb oświatowych, kulturalnych i informacyjnych ogółu społeczeństwa oraz uczestniczą w upowszechnianiu wiedzy i kultury” (Dz.U. 1997, nr 85, poz. 539). Stąd konstatacja, iż powinnością księżnic jest dostosowanie zarówno ofert kulturalnych, edukacyjnych, jak i zbiorów bibliotecznych do szeroko rozumianego odbiorcy, w tym wielokulturowego. Tymczasem w branżowych serwisach społecznościowych pojawiły się komunikaty zachęcające do podjęcia praktyk pomocowych przez środowisko bibliotekarskie na rzecz uchodźców wojennych w miarę posiadanych możliwości:

Biblioteki, jako instytucje zaufania społecznego, mogą pomóc między innymi (oczywiście w miarę swoich możliwości) poprzez:

- rozpowszechnianie rzetelnych informacji;
- rozpowszechnianie informacji o trwających akcjach i zbiórkach charytatywnych;
- organizowanie własnych akcji i zbiórek charytatywnych (np. kiermasze książek);
- współpracę z lokalnymi władzami, organizacjami rządowymi i pozarządowymi;
- współpracę z organizacjami wspierającymi mniejszość ukraińską;
- pozostanie w partnerstwie z lokalną społecznością i organizowanie pomocy dla rodzin ukraińskich;
- stworzenie punktów informacji lokalnej;
- zaproszenie wolontariuszy do współpracy;
- poszerzenie księgozbioru o książki w języku ukraińskim;
- organizowanie kursów językowych;
- udostępnianie komputerów z dostępem do Internetu (m.in. do kontaktów z rodzinami);
- wspieranie uchodźców w poszukiwaniu pracy;
- udostępnianie pomieszczeń do pomocy lub składowania przekazywanych materiałów;
- organizowanie spotkań integracyjno-edukacyjnych (Lustro Biblioteki, 2022).

Na portalu bibliotecznym Lustra Biblioteki powstała zakładka *#SolidarnizUkrainą*, w której zamieszczono materiały pomocnicze takie jak: ulotka informacyjna dla studentów i naukowców przybywających z Ukrainy, ulotka o możliwości podejmowania pracy, poradnik dla osób goszczących uchodźców, plakaty i ulotki

„serce dla Ukrainy”, grafiki z flagą Ukrainy oraz ulotka o tym, jak rozmawiać z dziećmi i uczniami na temat sytuacji u wschodnich sąsiadów. W późniejszym okresie (zakładka na bieżąco uzupełniana) pojawiły się informacje dotyczące postępowania z podejrzaną przesyłką, prewencji terrorystycznej oraz poradnik, o tym, jak być gotowym w razie kryzysu i wojny. Dobrą praktyką jest dzielenie się pomysłami – w serwisie zamieszczono inicjatywy podjęte przez polskie biblioteki. Portal opublikował wykaz książek w języku ukraińskim, które można odtworzyć cyfrowo.

Serwis biblioteczny w jednym miejscu zebrał materiały w postaci ulotek, poradników i grafik. Ponadto nie tylko udostępnił cyfrowo książki w języku ukraińskim, lecz także uwzględnił ważne informacje z punktu widzenia bibliotek: o koordynatorach akcji w województwach, listę zbiorów i akcji charytatywnych oraz apele i reakcje międzynarodowych środowisk (np. GLAM).

W jaki sposób biblioteki włączyły się w działania pomocowe na rzecz uchodźców wojennych z Ukrainy? Które z wyżej wymienionych aktywności zostały podjęte? Czy w ogóle ksiąznice poczuły potrzebę służenia pomocą wschodnim sąsiadom? Autorka niniejszego artykułu postanowiła to sprawdzić na przykładzie bibliotek północnej części województwa lubuskiego.

Biblioteki północnej części województwa lubuskiego wobec integracji polsko-ukraińskiej – wyniki badań

Cel badań

Celem badania było opisanie doświadczeń bibliotekarzy północnej części województwa lubuskiego w organizacji działań pomocowych na rzecz uchodźców wojennych z Ukrainy, które miały koncentrować się wokół integracji środowiska lokalnego z nowo przybyłymi, a także zbadanie, czy takie działania w ogóle miały miejsce, oraz zwrócenie uwagi na występujące przy tym ewentualne trudności.

Postawiono następujące pytania badawcze: czy bibliotekarze bibliotek północnej części województwa lubuskiego podjęli się działań pomocowych na rzecz uchodźców wojennych z Ukrainy? Jakie trudności wystąpiły podczas organizacji aktywności? Czy po dwóch latach od wybuchu wojny praktyki integracyjne są kontynuowane? Czy biblioteki posiadają środki na działalność integrującą grupy odmienne kulturowo? Czy bibliotekarze uważają, że integracja międzykulturowa w bibliotece jest potrzebna?

W celu uzyskania odpowiedzi na powyższe pytania skonstruowano kwestionariusz ankiety, w którym uwzględniono powyższe pytania oraz inne związane z interesującym badaczkę tematem.

Charakterystyka badanej grupy

Podczas planowania etapów procesu badawczego od początku miano na uwadze docelową próbę badawczą złożoną z bibliotekarzy północnej części województwa lubuskiego. Biblioteki te usytuowane są w pięciu powiatach: gorzowskim, strzelecko-drezdeneckim, ślubickim, sulęcińskim, międzyrzeckim. Łącznie funkcjonuje tam 28 bibliotek, które w swoich strukturach zawierają 48 filii. Nadzór merytoryczny nad powyższymi instytucjami sprawuje Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Z. Herberta w Gorzowie Wielkopolskim, w której skład wchodzi 11 filii miejskich rozlokowanych na terenie całego miasta.

Biblioteki północnej części województwa lubuskiego to niekiedy placówki połączone organizacyjnie z młodzieżowymi domami kultury lub gminnymi ośrodkami kultury. Coraz częściej zauważalny jest trend łączenia księżnic i unifikacji jednostek sektora kultury. Taki stan rzeczy podyktowany jest względami ekonomicznymi.

Bibliotekarze pracujący w powyższych instytucjach to często osoby ze średnim wykształceniem, bez przygotowania bibliotekarskiego lub mający wykształcenie wyższe o innym profilu niż bibliotekarskie. Częstym zjawiskiem spotykanym wśród bibliotek samorządowych jest jednoosobowa obsada placówki, przy czym bibliotekarz odpowiada wówczas nie tylko za funkcje formalno-organizacyjne (planowanie, sprawozdawczość, zabieganie o środki finansowe) bieżącą obsługą czytelnika, lecz także funkcje merytoryczne (gromadzenie, opracowanie i udostępnianie zbiorów bibliotecznych). Pełni także funkcję animatora kultury, który promuje czytelnictwo wśród wszystkich grup wiekowych. Przekłada się to z kolei na jakość i możliwości podejmowania strategii prospołecznych.

W skonstruowanym kwestionariuszu ankiety jedno spośród dwunastu pytań dotyczyło pełnienia funkcji w bibliotece. Wyniki badania wskazują, iż w pierwszej kolejności przed organizacją działań integrujących na rzecz przymusowych migrantów w 78,65% stanęli bibliotekarze/bibliotekarki, w 14,3% byli to dyrektorzy placówek, w 7,15% – kierownicy bibliotek działających w strukturach ośrodka kultury.

Metody badań oraz sposób ich przeprowadzenia

Badanie przeprowadzono w lipcu 2024 roku. Zastosowano metodę sondażu diagnostycznego; jako technikę wprowadzono anonimową ankietę dla bibliotekarzy zatrudnionych w bibliotekach północnej części województwa lubuskiego. Ankieta została umieszczona na dysku Google i rozdysponowana drogą mailową.

Kwestionariusz ankiety został zbudowany z 12 pytań. Pytania miały charakter zamknięty (wybór z zamkniętej kafeterii odpowiedzi), otwarty (w której respondent mógł udzielić szerokiej i bezpośredniej odpowiedzi) i półotwarty (zawierające

możliwość sformułowania dodatkowej odpowiedzi). Udzielono 28 odpowiedzi, czyli tyle, ile jest bibliotek „głównych” mających w swoich strukturach filie.

Wyniki badań

W ankiecie zapytano między innymi o to, czy były prowadzone działania pomocowe. 54% respondentów odpowiedziało twierdząco. 46% badanych nie podjęło działań.

Czy państwa biblioteka prowadziła zajęcia integrujące dla uchodźców wojennych z Ukrainy z tutejszymi mieszkańcami?

Wykres 1. Liczba bibliotek północnej części województwa lubuskiego, które podjęły działania integrujące na rzecz uchodźców wojennych

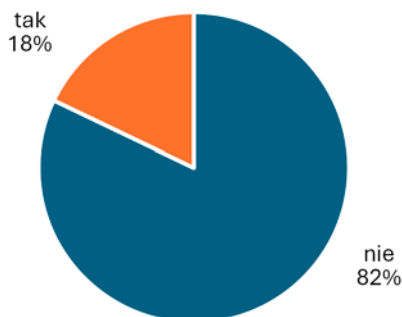
Źródło: badania własne.

Jaki był tego powód? Badani wskazują na barierę językową (30%), brak umiejętności i kompetencji bibliotekarzy do pracy z grupą wielokulturową (30%), brak zainteresowania grupy odbiorców (20%), brak środków na działania (10%) oraz brak czasu (10%).

Wśród aktywności bibliotekarzy na rzecz uchodźców wojennych z Ukrainy mających wpływ na integrację ze społecznością lokalną wskazano na zajęcia animacyjno-plastyczne dla dzieci (46,4%), bieżącą obsługę czytelników (42,9%), warsztaty rękodzielnicze (21,4%), podejmowano się nauki języka polskiego (17,9%), 3,6% respondentów prowadziło biblioterapię oraz wieczór poezji ukraińskiej (3,6%). Kilka placówek zorganizowało jednocześnie wiele form pracy (stąd wynik nie sumuje się do 100%).

Po ponad dwóch latach od wybuchu wojny w Ukrainie biblioteki ograniczyły działania na rzecz przymusowych migrantów (82,1%). Niewielka liczba książnic (17,9%) kontynuuje praktyki.

Czy zajęcia prowadzone są nadal?

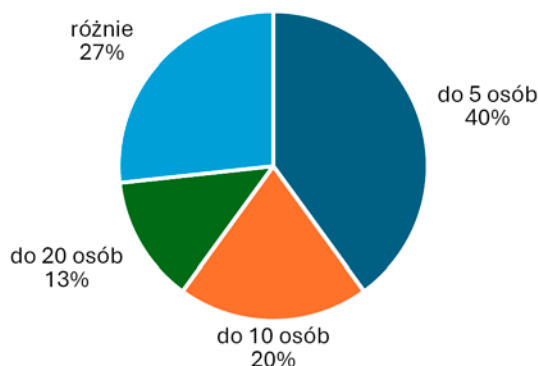
Wykres 2. Zestawienie procentowe bibliotek kontynuujących praktyki po ponad dwóch latach od wybuchu wojny w Ukrainie

Źródło: badania własne.

Powód rezygnacji księżnic z działań integrujących to brak zainteresowania grupy odbiorców (64,3%) oraz konstatacja, iż nastąpiła asymilacja dzieci uchodźczych z Ukrainy (50%). Panowało również przeświadczenie, że przymusowi migranci powrócili do ojczyzny (7,1%). Kilka bibliotek uwzględniło więcej niż jeden wskaźnik.

W badaniu wzięto także pod uwagę liczbę odbiorców korzystającą z ofert bibliotek. W przeważającej części wskazano na cyfrę do pięciu osób, choć zauważalny był również ruch migracyjny, co odzwierciedlone jest w odpowiedzi respondentów, którzy uznali w 26%, że liczba użytkowników była różna.

Liczba osób biorąca udział w zajęciach integrujących

Wykres 3. Liczba osób biorących udział w zajęciach integrujących

Źródło: badania własne.

Źródła finansowania ofert bibliotek na dodatkowe aktywności skupione wobec nowo przybyłych to przede wszystkim środki własne, wolontariat, ale też prowadzenie działań bezkosztowo. W badaniu ankietowym bibliotekarze wskazali na następujące źródła:

- środki własne – 50%,
- wolontariat – 25%,
- brak środków – 25%,
- od organizatora – 21,4%,
- udział w projekcie/grancie – 3,6%.

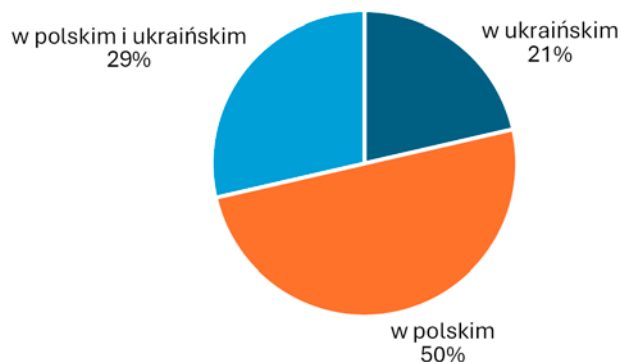
Biorąc pod uwagę zbiory w języku ukraińskim zapewniające uchodźcom wojennym dostęp do literatury w rodzimym języku, ponad połowa bibliotek deklaruje, że posiada księgozbiór w tym języku. Większość pozyskanego księgozbioru w języku ukraińskim to darowizny od Instytutu Książki lub dary otrzymane od osób prywatnych, w tym samych uchodźców, którzy podjęli pracę w regionie. Zauważono również, iż tak naprawdę jest go relatywnie mało w porównaniu do zbiorów w innym języku.

Wykres 4. Zbiory w języku ukraińskim w bibliotekach samorządowych

Źródło: badania własne.

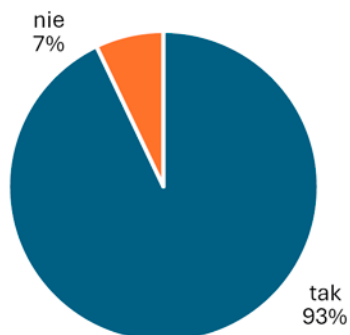
Poniższy wykres wskazuje, że uchodźcy wojenni wolą jednak wypożyczać książki w języku polskim, choć aż 29% bibliotek dostrzegło eklektyczny wybór literatury. W kwestionariuszu ankiety uwzględniono również język angielski oraz niemiecki, jednak nie wybrano takich odpowiedzi, dlatego nie zamieszczono ich na wykresie.

W jakim języku uchodźcy wojenni wypożyczają książki?

Wykres 5. Język, w jakim są napisane książki wybierane przez uchodźców wojennych

Źródło: badania własne.

93% bibliotekarzy/bibliotekarek wskazuje na potrzebę integracji międzykulturowej w bibliotekach.

Integracja międzykulturowa w bibliotece

Wykres 6. Liczba bibliotekarzy opowiadających się za integracją międzykulturową w bibliotece

Źródło: badania własne.

Wnioski

Wielokulturowa biblioteka to instytucja otwarta na każdego czytelnika bez względu na pochodzenie, wiek, wyznanie, status społeczny, a przy tym akcentująca różnorodność i otwartość na „Innego”. Zarówno w swoich zbiorach, jak i ofertach kulturalno-oświatowych powinna uwzględniać potrzeby osób odmiennych kulturowo. Pomóc w tych praktykach może model wielokulturowej biblioteki opracowany przez Brankę i Cieślukowską, który składa się z czterech komponentów: współpracy, włączania, widoczności, wzmacniania.

Integracja grup wielokulturowych, która w założeniu ma na celu połączenie kultur oraz koegzystencję tychże grup, w Polsce przyjęła postać asymilacji. Postawa taka wyniknęła po pierwsze z braku czasu – należało od razu podjąć procesy inkluzyjne, jak choćby włączenie dzieci uchodźczych do polskiego systemu edukacji, po drugie z obaw społeczeństwa przyjmującego, które bało się utracić własną autonomię. Niemniej jednak integracja powinna opierać się na kultywowaniu tradycji w dualistyczny sposób, a także na dwujęzycznym (lub więcej) dostępie do literatury oraz wiedzy o sytuacji politycznej.

Biblioteki w całej Polsce w miarę możliwości włączyły się w pomoc uchodźcom wojennym. Na bibliotecznym portalu społecznościowym podano wskazówki, w jaki sposób można wesprzeć wschodnich sąsiadów (od wynajmowania sal do nauki języka polskiego i zajęć integrujących). Istotne jest, że w tej nowej sytuacji (masowe pojawienie się uchodźców wojennych w przestrzeni publicznej) bibliotekarze wspierali także siebie nawzajem, wymieniając się dobrymi praktykami i inicjatywami.

Biblioteki północnej części województwa lubuskiego będące w ok. 30% placówkami z obsadą jednoosobową, o niskich zasobach kadrowych, posiadające niewielkie przestrzenie i niskie nakłady finansowe, działające w lokalnym otoczeniu jako mikro centra kultury w 54% podjęły się aktywności integrujących społeczność lokalną z przymusowymi migrantami, bazując przede wszystkim na środkach własnych i korzystając z wolontariatu. Przygotowana oferta opierała się na zajęciach animacyjno-plastycznych dla dzieci, warsztatach rękodzielniczych, wieczorze poezji ukraińskiej, bieżącej obsłudze użytkowników. Liczba odbiorców oscylowała wokół pięciu osób. 46% bibliotek nie podjęło się działań pomocowych, ponieważ wystąpiła bariera językowa, wskazano na brak umiejętności i kompetencji bibliotekarzy do pracy z grupą wielokulturową lub nie wystąpiło zainteresowanie ze strony grupy odbiorców. Obecnie ponad 80% respondentów zaniechało ofert integrujących, akcentując asymilację uchodźców wojennych z Ukrainy. Jednakże ponad 90% badanych ma świadomość potrzeby integracji międzykulturowej w przestrzeni bibliotecznej. Przymusowi migranci

z Ukrainy wypożyczają zbiory w języku polskim, co może świadczyć o potrzebie edukacji językowej i kulturowej kraju przyjmującego.

Wskazówki dla praktyki

Istnieje potrzeba szkoleń bibliotekarzy z zakresu pracy z grupą wielokulturową, a także szkoleń z kompetencji międzykulturowych i zakresu bezpieczeństwa kulturowego. Potrzebne jest stworzenie narzędzi do działań z grupą uchodźczą, jak choćby gotowych scenariuszy zajęć biblioterapeutycznych, w tym programów inkluzyjnych. Ważne jest przygotowanie psychologiczno-pedagogiczne bibliotekarzy planujących organizować działania integrujące uchodźców wojennych z grupą większościową oraz otwarcie się bibliotek na działania inkluzyjne wobec grup odmiennych kulturowo. Jest to niezwykle istotne w dobie współczesnych kryzysów militarnych.

Bibliografia

- Cieślukowska D. i Branka M. (2014). *Wielokulturowa biblioteka*. Warszawa: Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego.
- Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego. <https://frsi.org.pl/o-nas> (dostęp: 4.10.2024).
- Iglicka K. (red.) (2003). *Integracja czy dyskryminacja? Polskie wyzwania i dylematy u progu wielokulturowości*. Warszawa: Fundacja Instytut Spraw Publicznych.
- Koszeńska K. (red.) (2001). *Zrozumieć innych, czyli jak uczyć o uchodźcach*. Warszawa: Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli.
- Lustro Biblioteki (2022). *Wsparcie dla Ukrainy od polskiego środowiska bibliotekarskiego*. <https://lustrobiblioteki.pl/2022/03/wsparcie-dla-ukrainy-od-polskiego-srodowiska-bibliotekarskiego> (dostęp: 4.10.2024).
- Publiczny [hasło]. Słownik języka polskiego PWN. <https://sjp.pwn.pl/slowniki/publiczny.html> (dostęp: 4.10.2024).
- Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. 1997, nr 85, poz. 539).